

Septimo est aduertendum q̄ sicut supra tactū
 est. hoc sacramentum simul est et sacrificium
 et sacramentum. sed rationem sacrificii habet in qua
 tum offertur. rationē autē sacramenti in quōtum sumi
 tur. **E**t ideo effectum sacramenti habet in eo qui su
 mit. de quo iam aliqua dicta sunt. **E**ffectum aut sa
 crificii in eo qui offert. vel in hiis pro quibus of
 fertur. de quo iam restant aliqua hic subiungenda
Et vt verum fatear quantum conicere potero. vix a
 pud paucos antiquos hec materia reperitur expla
 nata. **S**ed moderni doctores scz sanctus **T**homas.
Albertus. bona ventura et quidam alii plenius ip
 sam dilucidauerunt. **R**atio est vt cuidā placet. qz oc
 casio se nō prebuit tunc propter feruorem deuotio
 nis quem fideles habuerunt in illis diebus quia nō
 aspirabant ad sacramentum propter rationem vti
 litatis sed caritatis. **I**n his autē diebus nouissimis
 habundante iniquitate et refrigescēte caritate am
 plius querunt homines que sua sūt. propter quod
 pro chdolor multi presbyteri reperit̄ur. qui paraci
 ores sūt celebrare propter vtilitatē sacrificii q̄ pro
 pter suauitatem sacramenti. vbi tamen ceca mente
 nimis decipiūtur. si enī diuinā caritatē preponerēt
 vtiq̄ temporalis vtilitas eis copiosius proveniret.
Et sicut nō cēs euangeliū enuntiant propter salute

hoc sacramentum simul e
 sacrificium et sacramentum
 sacrificium in quantum offert
 sacramentum in quantum
 sumitur

hoc agit effectum in eo qui
 sumit
 effectum aut sacrificii in
 eo qui offert vel in hiis
 pro quibus offertur

Sed vero hoc materia apud
 paucos antiquos reperitur
 ex plonano Sed modernis
 doctores Sanctus Thomas
 propter aliquos pro dno
 inueniunt qui habuerunt
 illo tempore

In his aut nouissimis
 iniquitate et refrigescēte
 caritate in quibus
 amplius querunt que sua sūt

Multi pro chdolori esto
 tempore propter utilitatem
 magis celebrant quam
 propter suauitatem sacramenti
 ubi tamen ceca mente
 nimis decipiuntur

Sic etiam nō omnes
 euangeliū enuntiant
 propter utilitatem
 sed propter caritatem
 quoniam

audientium. sed propter questum. ita nō omnes sa-
 crificant propter honorem diuinum sed comodum
 proprium. **E**cce quāta mala facit cupiditas vsq; ad
 huc. q; olim fecit inuidia caypha pilato et sinagoga
 illa sathane vt christum filium dei benedictum ven-
 derent et impie occiderent. hoc deinceps operatur ī
 vasis perditionis vsq; nunc. vt eundem in hoc vene-
 rādisimo sacramento mercationi exponant. ac indi-
 gnis manibus sacrificare nō expauescant. et vt bre-
 uiter ad propositum veniamus. fertur nonnullos
 fuisse ita hac miserabili lue cupiditatis execatos. vt
 idifferenter oblatiōes et elemosinas aut redditus si-
 delium susciperent. nec quid q̄ amplius preter so-
 lita suffragia pro ipsis facerent dicentes hec vel si-
 milia verba. capiamus quicquid veit vna missa me-
 lior est quā aurum totius mundi. sufficit semel ce-
 lebrare pro omnibus. fuerūt et alii qui dixerūt mo-
 destius quidē sed nō minus ipie fecerunt. dixerunt
 namq; promittamus quidem eis quocunq; missas
 petierint nos tamen nō obligamur eis quia misse
 emi nō possunt alioquin simoniaci efficeremur. hys
 et alijs modis varijs ritum ecclesie subuerterunt.
Quod videntes sancti doctores occurrerūt abusiōi
 et ignauie isti nepharie materiam hanc declarantel
 ad liquidum. ne solita obseruantia pie mris ecclesie

Ecce quanta mala quia
 dicitur Sicut inuidia
 Caypha et Pilato et Syna-
 goga et haec Sathane vt
 Christum filium dei venderent

Iudicium non est de sacra-
 mento non expauescant

Dicitur foris a nonnullis ex-
 ceptos qui indifferenter
 oblationes et elemosinas
 aut redditus suscipiunt
 ut dicitur Sicut inuidia
 quocunq; veit vna missa me-
 lior est quā aurum totius
 mundi. Sufficit semel ce-
 lebrare pro omnibus
 Quod videntes sancti doctores
 occurrerūt abusiōi et ignauie
 isti nepharie materiam hanc
 declarantel ad liquidum. ne
 solita obseruantia pie mris
 ecclesie

quā spiritus sanctus indefinēter et infallibiliter re-
 git oblitaretur. et fundat se cōmuniter in hac cōsu-
 etudine sollēni quā ecclesia obseruauit semper vsq[ue]
 hodie. applicata ratione huius termini sacrificium
 cum allegationibus scripturarū et auctoritatibus a-
 tiquorū. et quibusdam exemplis fidedignis. et vt i-
 troitum habeamus ad plenam huius mere notitiā
 inquirendā. **E**st primo notandum. q[uod] sicut effectus
 eucharistie sub ratione sacramenti sumitur ex ipsis
 speciebus sacramentalibus. ita effectus eiusdem in
 quantū est sacrificiū accipi d. bet similiter ex aliquo
 corporali et nobis notissimo p[ri]ncipio. siue operati-
 one exteriori. per cuius similitudinem ducamur in
 cognitionem spiritualium. quod est cōmune oībus
 sacramentis. et sacrificiis. **S**icut enī aqua lauat sor-
 des corporis. ita baptismus qui per aquam exhibe-
 tur lauat sordes aīe id est peccata. **E**t licet panis et
 vinum nutrit corpus. sic sacramentum altaris sub
 ratione sacramenti quod sub sp[eci]ebus panis et vini
 cōtinetur nutrit animā. pariformiter sicut munus
 vel opus gratum placat hominē cui ip[er]ditur. ita sa-
 crificium altaris quod in specie muneris et corpo-
 ralis operationis perficitur placat deū cui offertur
Sacrificiū enī dicitur quasi sacrū factum i[n] honore
 soli deo debitū. cū aliqua sollēnitate ad eū placandū

articulos sancti p[ri]ncipii

Effectus eucharistie

*duplex lauat sordes corp[or]is
 Itaque baptismus qui
 per aquam exhibetur
 lauat sordes p[er]tina[n]s*

*Et sunt panis et vinum
 nutrit corpus Sic
 sacramentum altaris
 sub speciebus panis et
 vini continetur nutrit
 animam*

*Sicut munus vel
 opus gratum placat
 hominem cui ip[er]ditur*

*Sacrificium quasi. Sa-
 crum factum in ho-
 norem soli deo debitum*

et hec est propria acceptio huius termini sicut in pro-
 posito utimur eo. generaliter tamē sacrificium pōt
 dici quicquid fit ad honorem dei. siue spūaliter siue
 corporaliter. iuxta illud. **S**acrificiū deo spūs zc. **E**t
 sicut duo sunt modi manducādi. scz sacramētaliter et
 spūalis. sic etiā sunt duo modi sacrificādi. scz sollem-
 nis siue exterior qui non debet nisi vno modo fieri
 sicut de sacramēto dictum est. alius est spūalis siue
 interior. qui oī loco et tēpore fieri debet iuxta illud
 omni tēpē benedic deum. et illud o3 semper orare et
 nunq̄ deficere. **B**enedic dñō in oī loco dnationis
 eius et cetera. **A**pplica cōsequēter sicut supra. quō
 scz primus modus est cū periculo quia pōt idigne
 fieri. secundus semper sit secure. nihilominus ip-
 sū sacrificiū realiter exhibitum cū debita cordis cō-
 punctione perfectius est et plus impetrat. **E**t sicut
 cōsecratio nō potest fieri nisi per sacerdotē. sic nec
 immolatio. **F**ideles autē vtrancq̄ participāt. ecce iam
 habemus fundamentū siue principium ex quo ultē-
 rius procedere possumus: docemur nāq̄ per ista ex-
 teriora et corporalia qualiter interiora et spūalia or-
 dinare debem⁹. et hoc valde est nobis cōnaturale et
 suaue. quia omnis nostra cognitio a sensu incipit
 habet. **V**nde sicut ad oculū videm⁹. q̄ qui est in grā
 alicuius p̄cipis ille solet sibi propinare aliquod ca-

*Sacrificium dicitur quod
 fit ad honorem dei sine
 spūaliter sicut corpus
 solit
 Sacrificium vero spiritus
 cor gratia et hinc
 Et duo modi manducandi
 in sacramentibus et
 spiritualis*

*Omni tēpē benedic deum
 oportet semper orare et
 nunq̄ deficere*

*Consecratio nō potest fieri
 nisi per sacerdotem
 ne immolatio
 Et totum fundamentum
 habemus et principium*

*Exemplum
 Qui est in gratia alicuius
 principis ille solet sibi
 propinare aliquod carum
 nimis*

*omni tēpē
 benedic deum
 oportet semper
 orare et nunq̄
 deficere
 Consecratio
 nō potest fieri
 nisi per sacerdotem
 ne immolatio
 Et totum
 fundamentum
 habemus et
 principium
 Exemplum
 Qui est in
 gratia alicuius
 principis ille
 solet sibi
 propinare
 aliquod carum
 nimis*

rum munus. vel exhibere sibi aliquod gratū obsequiū vt in grā eius permaneat ac magis crescat. Et ita. nam si ille princeps virtuosus est. tūc ab amico suo gratatē ista recipit. qz videt bonā volūtātē suā et multa maiora sibi reddit. et maxima promittit in futurū insuper si aliquid sibi dicit libenter dimittit et totū relaxat quicquid illud ē propter feruentē amorē quē in eo cōsiderat. prouidet ei etiā de cōsibus necessariis et ab inimicis defendit nec quidquid ei negat quecūque iuste ac pie desiderauerit. Et quāto crebrius hūmōi munera vel obsequia prestat / tāto carior efficitur vsqz ad perfectā amicitia. **Q** si alter aliquis eadem munera et obsequia presterit cū minore tamē studio placēdi gratul quidē est. minus tamē impetrat et minus ei dimittitur si debito obnoxius teneatur. **S**i tertius adhuc minus diligit. minus etiā impetrat. si quartus ultra hūc adhuc in minore amicitia fuerit. etiā secundū hoc recipiet. et sic de cōsibus aliis pari modo erit iudicandū. principes enī virtuosi magis affectū pelāt quā donū. Nihilominus tamē propter innatā sibi probitatē neminē aspernātur quātūcumque etiā parū obsequii aut dilectiōis impenderit. nec eos quos aliquo mō beniuolos cōsiderāt etiā si nihil habent irremuneratos abire sinūt. cōtingit etiā nonnūquā quod amici huius nō possūt venire ad perfectā principis ita quod per nūcios mittere oportet que libet ei pro

64
Aliud exemplū potest
quod in minore amicitia
potest ad perfectam gratiam

Et si minus ad hunc
minus minus dicitur

pinarēt. tūc si nunciū bonus et fidelis est multū
cōfert ad grām impetrandā. si malus nihilominus
princeps propter caritatem mittētis gratanter reci
pit. si autē ifidelis fuerit nunciū et fur. et nō presē
tat. tunc multiplex dampnū sepe mittēs incurrit q̄
uis gratiam principis nō amittat. furtum suspen
diū non effugiet. similiter et malus nūcius offerē
do gratū munus aliis gratiā. et sibi ipsi quādoq; pa
tulum procurat. dicente principi munus reserua
te. sed portitorē suspendite. qz ipius ē. **P**er hec autē
similia oꝝ nos deuenire in cognitionē eorū que nō
videmus aut non intelligimus. ptās enim et status
huius mundi a deo est. exemplatus ab illa superna
curia cuius cōditor et gubernator deus est. applicā
do igitur paradigma nostrum ad materiā presentē
dicimus. qz princeps virtuosus dominus deus est.
amici eius qui nōdū ad faciē eius peruenire possūt
boni sūt christiani. quorū quidā perfecti sunt quī
dam īperfecti in caritate. munus tamen quod offe
runt cū grato obsequio. sacrificiū altaris ē cū operi
bus misericordie et aliis virtutū exercitiis. nunciū
qui illud deferūt sūt presbyteri. qui si ī caritate sūt
multū profunt propter orōnes et deuota desideria
si nō et tamē celebrāt tunc aliis profūt. et sibi ipsis
nocēt si celebrare negligunt pro his quorū debito
res sunt. tunc tam sibi ipsis quā etiā illis multipli

*princeps nunciū et fur
sed portitorē suspendite
qz ipius ē*

nunciū sūt presbyteri

citer nocēt. et quia in seruicio tanto indigne et infideliter agūt. certa dampnatio eis proueniet a iusto iudice. nisi i hac vita misericordiam consequantur.

Octauo est aduertendū pro āpliori declaratiōe premissorū. q̄ quāuis ecclesia non habet nisi hoc vnū sacrificiū tamē melius prouisa ē quā olim fuit sinagoga que plura habuit. et hoc propter tria que in donariis placatiuis maxie attēdi solz. primo propter ipsius preciositatē. et dignitatē. secūdo propter ipsius utilitatē. et cōmoditatē. tertio propter ip̄s efficaciam et virtuositatē. hec nāq̄ reddūt quodlibet munus acceptū et per cōsequēs placatiū: primo istud venerandū sacrificiū preciosius et dignius est quā oīa sacrificia legalia qz in eo continetur uerus filius dei et filius uirgīs marie christus iesus rex regum et dominus dominantīū. et passio eius representata. quare nō solū est gratū propter deuotionē offerentis / sicut illa / sed etiā gratissimū propter seipsum. neq̄ vmquā de isto dici potuit sacrificium et oblationem noluisti. aut nō placuerūt tibi et cetera sicut de illis scriptum legimus. secūdo ē commodius et utilius quā omnia illa. hoc patet nā ritus eius modestissimus est sine omni grauitate mundissimus sine omni impuritate. facilius sine

*Solutio quod h' solū habz
Ecclesia sicut tenui melius
p̄missa q̄ quā olim
sinagoga q̄ plura habuit*

*primo p̄t ip̄s q̄ no
litarum et dignitatē
2o p̄t ip̄s utilitatē
3o p̄t ip̄s efficaciam*